

Tadeusz Reroń

"Problematyka etyczna patologii ciąży : studium w świetle współczesnego nauczania Kościoła",
Zuzanna Grabczak, Lublin 2005 :
[recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 14/2, 306-309

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

forma, jak i treść układają się w spójną całość. Oryginalnych elementów myślenia w stosunku do klasycznie pojmowanej teologii fundamentalnej należy upatrywać – moim zdaniem – szczególnie w końcowych fragmentach pracy, które dowodnie świadczą o wyraźnej inspiracji przejętej od znakomitych współczesnych dogmatyków Cz. Bartnika i W. Hryniewicza. Temu pierwszemu zresztą – „Chrystologowi dziejów” – Autor dedykuje swoją pracę. Warto też zauważyć, że dołączona obszerna bibliografia (s. 264-278) stanowi ważne uzupełnienie czerpania dodatkowych informacji i cenną pomoc dla każdego, kto chciałby w dalszym ciągu pozostawać przy tej problematyce i pogłębiać samodzielnie jej znajomość.

Zaprezentowana w zasadniczych zarysach treściowych publikacja powstała w wyniku wieloletnich badań, studiów i doświadczeń nabytych przez Autora w pracy naukowej i dydaktycznej jako nauczyciela akademickiego. Złożona problematyka śmierci i zmartwychwstania Jezusa doczekała się więc uporządkowanej i krytycznej syntezy w dziele, które jest czymś więcej niż pojemnym esejem przeznaczonym dla szerokiego kręgu czytelników. Jeśli już zgodzić się można na taką klasyfikację rodzaju pisarskiego, to tylko w tym sensie, że widoczny jest wysiłek Autora, aby o sprawach złożonych i trudnych mówić i pisać językiem prostym i komunikatywnym. Ale taka właśnie umiejętność znamionuje mistrza, który stara się być blisko każdego czytelnika zainteresowanego lekturą poważnych publikacji dotyczących egzystencji osoby ludzkiej przeżywanej w duchu wiary we wspólnocie Kościoła. Dobrze jest, gdy ktoś przystępuje do czytania tej wartościowej publikacji już z pewnym zasobem wiedzy, ułatwiającym swobodne poruszanie się w rozważanej problematyce, bowiem wówczas książka spełni swój cel, jakim jest wzbogacenie wiedzy i kształtowanie postawy czytelnika.

ks. Andrzej Nowicki

Zuzanna Grabczak, *Problematyka etyczna patologii ciąży. Studium w świetle współczesnego nauczania Kościoła*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2005, ss. 341

W postępie technicznym i w medycynie zaszły niemałe zmiany. Wraz z nimi pojawiły się zagrożenia dla podstawowych dóbr człowieka. Sprzeczności między praktyką lekarską a moralnością stają się obecnie coraz głębsze. Człowiek musi wręcz walczyć z pokusą manipulowania życiem ludzkim. Specyficznym okresem, w którym toczy się walka o życie i zdrowie człowieka, jest ciąża i okres perinatalny. Te okoliczności rodzą dylematy nie tylko natury medycznej, lecz także etycznej. Wiele wypowiedzi dotyczących tzw. kwestii trudnych zawarto już w licznych

dokumentach kościelnych. Szczególne problemy moralne do rozstrzygnięcia ro-
dzi ginekologia i położnictwo. Niniejsza publikacja jest próbą ukazania nauczania
Kościoła w zakresie patologii ciąży.

Część pierwszą, zatytułowaną *Patologia ciąży jako problem etyczny* Autorka
poświęca opisowi medycznemu stanów chorobliwych występujących w okresie
ciąży oraz w okresie okołoporodowym. Grabczak ukazuje zatem metody weryfi-
kujące ciążę wysokiego ryzyka (badania skринingowe, profilu biofizycznego pło-
du, kardiotokografia i diagnostyka prenatalna). Z kolei prezentuje różne rodzaje
patologii ciąży, jakimi są: wady rozwojowe płodu, powłok brzusznych oraz wady
uwarunkowane genetycznie. Wśród wad szczególną uwagę poświęca ciąży eko-
topowej. Przedmiotem jej analizy jest także ciąża wielopłodowa, która choć sama
w sobie nie jest patologią, jednakże są z nią związane różnego rodzaju zagrożenia
dla życia matki oraz płodu.

Autorka jest świadoma faktu, że ocena wymienionych działań medycznych nie
jest rzeczą łatwą. Toteż uważa, że w celu dokonania opinii prezentowanej prob-
lematyki medycznej trzeba wskazać kryteria, jakimi się należy posłużyć. Rozwa-
żania dotyczące kryteriów oceny etycznej skupiają się na dobru osoby ludzkiej,
jako centrum odniesienia przy wszelkim wartościowaniu etycznym, oraz na dobru
wspólnym. Grabczak rozpoczyna refleksję od wyjaśnienia pojęcia dobra osoby
ludzkiej. Ponieważ leży ono w samej godności człowieka, jego osobie, dlatego
też godność ukazuje w świetle Objawienia Bożego. Wyrazem godności człowieka
są wielorakie uprawnienia. Podstawowymi są: prawo do życia i nienaruszalności
cielesnej, prawo do dóbr duchowych, prawo do życia małżeńskiego i rodzinnego
oraz prawo do rozwoju. Konieczne, jej zdaniem, było podjęcie sprawy miłości do
człowieka. Chociaż miłość nie stanowi ścisłego uprawnienia człowieka, jednak
przykazanie miłości bliźniego wyraźnie określa obowiązek miłowania drugiego
człowieka. Człowiek, stając się przedmiotem działania lekarskiego, nie traci swo-
jej godności i ma zawsze prawo do miłości ze strony innych ludzi.

Uznanie dobra wspólnego za drugie kryterium oceny moralnej badań lekarskich
na organizmie kobiety zakłada wyjaśnienia koncepcji dobra wspólnego i bliższe roz-
patrzenie zagadnienia postępu technicznego jako elementu tego dobra. Jeśli takie in-
gerencje w organizm człowieka przyczyniają się do postępu w naukach medycznych
i nie naruszają jego podstawowych uprawnień, wówczas służą one prawdziwemu
dobru wspólnemu. W rezultacie dobro wspólne, a nie postęp techniczny, wtedy sta-
nowi kryterium oceny etycznej, gdy respektuje godność człowieka i wszystkie jego
uprawnienia. Oznacza to, że jedynym kryterium oceny moralnej działań medycz-
nych jest godność osoby ludzkiej, w którą nikomu godzić nie wolno.

W dokonaniu oceny etycznej poszczególnych działań medycznych dotyczą-
cych patologii ciąży konieczne są także zasady pomocnicze. Autorka wskazuje
na następujące: zasada niedysponowalności, zasada całościowości, zasada o po-

dwójnym skutku, zasada proporcjonalności, zasada solidarności, zasada porządku miłości oraz zasada tzw. mniejszego zła.

Dopiero po omówieniu kryteriów oceny i ich analizie Autorka przechodzi w ostatnim etapie swej publikacji do szczegółowej oceny moralnej poszczególnych działań lekarskich dotyczących patologii ciąży. Najpierw uwzględnia ona szerszy kontekst troski o życie i zdrowie człowieka. Uwagę skupia zwłaszcza na społeczno-prawnej ochronie dziecka i rodziny. Kolejny punkt jej refleksji etycznej dotyczy odpowiedzialności lekarzy za badania prenatalne oraz poradnictwo genetyczne i diagnostykę prenatalną. Z kolei dokonuje oceny moralnej postępowania pracowników służby zdrowia po stwierdzeniu zaistnienia patologii ciąży. Na podstawie nauczania Kościoła stwierdza, że niedopuszczalne są takie interwencje medyczne, które w okresie ciąży uwzględniają dobro tylko jednej osoby, zazwyczaj matki.

Przy omawianiu problemów moralnych związanych z ciążą wielopłodową Autorka orzeka, że terminacja selektywna wykonywana w przypadku tego rodzaju ciąży jest niegodziwa. Ze względu na przedmiot czynu działanie takie jest zawsze niedopuszczalne. Moralnie złe są sposoby leczenia zespołu TTTS lub TRAP syndromu, przy których ratując życie jednemu z bliźniąt, zadaje się w sposób zamierzony śmierć temu drugiemu.

Z. Grabczak nie pomija trudnych sytuacji dotyczących procesów nowotworowych w okresie ciąży. Uwagę swą skupia zwłaszcza wokół postępowania leczniczego przy różnych postaciach raka. W obliczu choroby nowotworowej, twierdzi Grabczak, kobieta ciężarna ma prawo do ratowania najpierw swojego życia. Nie może tego jednak dokonać drogą takiej interwencji, która miałaby charakter śmiercionośny. W miarę możliwości, z uwzględnieniem rodzaju i stopnia zaawansowania choroby nowotworowej, zaleca się rozważyć ewentualne przesunięcie leczenia na czas późniejszy, kiedy dziecko będzie zdolne do życia pozałonowego.

Zdaniem Autorki pracownicy służby zdrowia nie są jedynym podmiotem, który ponosi odpowiedzialność za ingerencje medyczne dotyczące życia matki i dziecka. Trzeba bowiem uwzględnić również rolę rodziców. W tej sytuacji należy poddać ocenie moralnej zamiar poddania się przez nich badaniom genetycznym i diagnostyce prenatalnej. Uwzględnić trzeba także problem odpowiedzialności kobiety za leczenie ciąży ekotopowej oraz za wybór drogi porodu.

Godne podkreślenia jest, że Zuzanna Grabczak, analizując działania medyczne w sytuacji patologii ciąży, ocenia każdy problem medyczny w świetle nauki Kościoła. Utrudnieniem w zaopiniowaniu tych działań medycznych były kwestie jeszcze nieporuszone wprost przez Magisterium Kościoła. Do takich zagadnień należy m.in. ocena diagnostyki preimplantacyjnej, leczenie farmakologiczne ciąży ekotopowej czy rozwiązanie konfliktu interesów życia dwóch osób (np. bliźniąt syjamskich, kiedy jedno z dzieci żyje kosztem zdrowia drugiego z bliźniąt). Szkoda, że Autorka

w swym opracowaniu nie uwzględniła jeszcze takich ważnych kwestii, jak ocena moralna dotycząca rozdzielenia bliźniąt połączonych, dylematy związane z chorobą hemofilii płodu, wątroby, gruczołów dokrewnych czy cukrzycy.

Opracowanie niniejsze jest oryginalne i godne szczególnej uwagi. Na rynku wydawniczym brak bowiem takich opracowań. Może stać ono się bardzo przydatne dla lekarzy, zwłaszcza ginekologów i położników, dla studentów medycyny oraz dla duszpasterzy służby zdrowia, a także dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji.

ks. Tadeusz Reroń

„Scriptura Sacra. Studia biblijne Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego” 10 (2006), ss. 254

Kilka tygodni temu ukazał się jubileuszowy, bo dziesiąty z kolei numer czasopisma biblijnego „Scriptura Sacra”, którego redaktorami są B. Polok i K. Ziaja. Bieżący numer odznacza się dużą różnorodnością tematyki podejmowanej w poszczególnych tekstach. Jerzy Kołaczewski jest autorem tekstu zatytułowanego *Podstawy jedności małżeńskiej w świetle Rdz 1-2*. Postanowił rozwinąć temat, prezentując kolejno: odrębność człowieka w świecie stworzonym przez Boga, samotność mężczyzny, kobietę stworzoną jako pomoc dla mężczyzny. Przeprowadzone analizy zostały dokonane w sposób poprawny metodologicznie. Cieszy również fakt, że Autor pełną garścią czerpie z literatury (również obcojęzycznej) i odwołuje się do terminologii hebrajskiej, przez co trafniej może ukazać znaczenie poszczególnych idei obecnych w omawianym fragmencie Księgi Rodzaju. Podjęty temat jest z pewnością aktualny, gdyż porusza problem coraz bardziej nadwątlonej obecnie więzi małżeńskiej.

Przedmiotem rozważań ks. Tomasza Hergesela i s. Teresy Szyper jest IX i X przykazanie Dekalogu, a dokładnie „pożądanie domu bliźniego”. Autorzy zatrzymują się najpierw nad terminologią „pożądania” w kontekście obydwu recenzji Dekalogu, a następnie ukazują kluczowe teksty biblijne dotyczące „domu”. Krótkie omówienie aż 22 fragmentów pozwala zapoznać się w wystarczającym stopniu z polem semantycznym rzeczownika „dom” w Biblii, dzięki czemu wnioski formułowane w ostatniej części artykułu są poprawne i pożyteczne również z punktu widzenia egzystencjalnego. Agnieszka Hanulkiwicz jest Autorką tekstu zatytułowanego *Relektura typologiczna wydarzeń historycznych w protokanonicznej Księdze Estery*. Temat jest niezwykle ciekawy i w Polsce mało opracowany. Wymaga dobrej znajomości historii Izraela i posługiwania się metodą typologiczną. Według Autorki poszczególni bohaterowie Księgi Estery mogą być typami osób lub ludów znanych z historii Izraela. I tak Hamman to Egipt i Amalekici, wrogowie Izraela; Mardocheusz wskazuje na Mojżesza i Sau-